UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ambrosius Calepi/||nus Bergomates: professor de||uotus ordinis Eremitarum sancti Au/||gustini: Dictionum latinarum e greco || pariter diriuantiu[m]: earu[n]de[m]q[ue] interpre/||tationu[m] collector ...

Calepino, Ambrogio

[Wien], 1512

VD16 VD16 C 227

T Ante Y

urn:nbn:de:hbz:466:1-97871

Visual Library

ſines macra ⁊ tyberis amnes centum ⁊ ſeptuaginta q̄ttuoꝛ. M. inter ſe diſtātes. In ea ſciētia faciēdoꝝ ſacroꝝ ita floꝛuit: vt romani q̄ nō ſeruāde tm̄: ſ; etiā amplificāde religionis cupiditate incēdebant: decē principū filios ſenatuſcōſulto ſingulis tuſcię populis ꝑcipiēde ſacroꝝ diſcipline gr̄a traderēt. Longioꝛ eſt illa ꝓuincia q̄ȝ lata. Ab oꝛiētali plaga in occidētalē poꝛrigit. Nā ſi ab aquilonari in hauſtralē ꝑambulemus arctis finibꝰ ꝯtēta eſt. ab occidēte q̄ ligurie ꝓxia ē habet piſas. Senas ⁊ lucā ⁊ floꝛētiā inclytas ciuitates Ad ſeptētrionē hȝ vꝛbē veterē. In meridionali vero littoꝛe peſaurū: aretiū: ⁊ aſiſiū. Et tyber romanꝰ inde labit ex apēnino effluēs. Septētrionalis regio cum flaminia iungitur.

Tuſcꝰ nomē poſſeſſiuū a tuſcia. Vn̄ tuſci q̄ tuſciā hitāt.

Tuſcus vicus romę: in quo habitauerunt tuſci a Poꝛſena ex obſidione relicta: de quo Hoꝛa. in ſer. At tuſci turba impia vici.

Tuſcania oppidū tuſcię ꝓpe tarq̄nios: a quo tuſcanēſes

Tuſſis quę gignitur vel ex frigoꝛe: vel ex pituita in pulmonem deſcendente. Que ſi continue vexet a Seneca pertuſſis nuncupatur.

Tuſſio is iui itū. Plau. in aſi. Foꝛte ſi tuſſire occeperit ſic tuſſiat: vt cuiq̄ȝ linguā in tuſſiendo nō ꝓferat. Pli. lib. xx. Semen eoꝝ cum cumino tritum potumq̄ȝ in vino tuſſientibus auxiliatur.

Tuſſilago herba que tuſſim ſedat.

Tute tu ipſe: a tu foꝛmat per epentheſim: te coꝛrepta. Nam te magis additio eſt q̄ȝ compoſitio: additurq̄ȝ dūtaxat nr̄ō: nō etiam alijs caſibus. Et hoc fit cū pronomen ad eā reuocat ꝑſonā a qua ſumit: vt cum dico Tu lege: ille reſpondeat. Cur tute nō legis.

Tutus a um: ⁊ actiuā et paſſiuam ſignificationē habet: vt tuta vꝛbs q̄ nos defendit: tutus ſum ab hoſtibꝰ. i. munitus ⁊ ſine ꝑiculo ſuȝ. De hoc vide in dictione ſecurus. Huius cōpoſitū eſt intutus de quo alibi.

Tuto aduerbiū ſignificat ſine periculo.

Tuto as ꝓtego defendo. Plau. in merca. Inuoco vos lares diales vt me tutetis. Hiero. in lib. Sap. Et a ſeductoꝛibus tutauit illum. Tutoꝛ aris: deponens: qđ Priſci. docet eſſe cōmune. Hoꝛa. in epiſto. Res italas armis tuteris: moꝛibus oꝛnes

Tutoꝛ nomē verbale: quo is ſignificatur qui vim ac poteſtatem habet in capite libero ad tutanduȝ eum qui per ętatē nondū tueri poteſt. Hęc autē ętas ſꝫm iuriſcōſultos eſt vſq̄ȝ ad pubertatē. i. ad. xiiij. annum Nā inde vſq̄ȝ ad. xxv. dant curatoꝛes: qui etiam furioſis ⁊ mentecaptis dari ſolent.

Tutela ipſa poteſtas a iure ciuili data ac ꝑmiſſa ex qua ipſi tutoꝛes nomen acceperunt: quaſi tuitoꝛes atq̄ȝ defenſoꝛes: ſicut ęditui qui ędes tuent.

Tutelaris diuus quē aduocatū dicimus.

Tutoꝛius a um: qđ ad tutoꝛem pertinet.

Tutanus pe. pꝛo. deus q̄ hoīes tueri putabat. Varro. Tutanū deū romę oēs qui laboꝛāt inuocant.

Tutilina dea. Idē. Tuā fidē tutilina iuoco q̄ adeſſe moꝛtalibꝰ ſoles. Hanc Augu. lib. iiij. de ci. dei. pꝛeeſſe frumētis collectis atq̄ȝ recōditis ſcribit vt tuto ſeruarēt

Tutulus oꝛnamentū capitis flaminearū: ⁊ vitta purpurea innexa crinibus ⁊ in altitudinē erecta: ꝙ ꝑ eā flaminica a ceteris mulieribus diſcernebat.

T Ante Y

Tyana gręca ciuitas: a qua tyaneus dictus eſt. Apollonius philoſophus.

Tyber eris: ⁊ tybꝛis is fluuius italię: e media fere longitudine Apennini a retinoꝝ finibus defluens duobus ⁊ quadraginta fluuijs augetur. Pꝛimo ab aquarum coloꝛe albula dictus. Deinde tybꝛis appellatus vel a rege tuſcoꝛū huius nominis qui piraticam exercens iuxta eum in bello perijt. Quod etiaȝ ſenſiſſe videtur Virgilius cum inquit. Aſperq̄ȝ imani coꝛpoꝛe tybꝛis. A quo poſt itali fluuium cognomine tybꝛim Diximus amiſit verum vetus albula nomē. Ouidiꝰ. lib. ij. faſt. Albula queȝ tyberim merſus tyberinus in vndis Reddidit hybernis foꝛte tumebat aq̄s. Sunt qui hoc nomen trahāt a gręco υβριϲ que eſt iniuria Aiunt eīm hunc eundē tuſcoꝛū regē circa huius ripas latrocinari cōſueuiſſe qui tranſeuntes crebꝛis afficiebat iniurijs: ex quo tybꝛim cognomiatū fuiſſe aſſerūt: quaſi eſſet fluuius υβριοσ id eſt iniurie. Ex q̄ rōne cū υβριϲ aſpiret: tybꝛim quoq̄ȝ cū aſpiratione annotari volūt. Alij volūt eos q̄ de ſicilia venerūt tybꝛim dixiſſe ad ſimilitudinē foſſe ſyracuſane: quem fecerūt afri ⁊ athenienſes iuxta ciuitatis murū. Nā qđ Liuiꝰ dicit ab albano rege tyberim dictū nō ꝓcedit: q2 etiā ante albā tybꝛis dictus inuenit. Sciēdū eſt ſꝫm Ser. ꝙ hic fluuius in ſacris tyberinus dicitur: in cęnolexia id eſt in cōmuni ſermone Tyberis: ⁊ in poemate tybꝛis. A tyberis fit tyberinus a um vt piſcis tyberinꝰ ⁊ tyberina oſtia trans tyberim trāſtyberinus.

Tybur ſiue tyburtū vꝛbs ad ſextūdecimū lapidē diſtās ab vꝛbe roma. Hanc Cato Solinus ⁊ alij quidam a Catillo arcade claſſis Euandri pꝛęfecto conditā ſcribunt. Pli. vero tyburis oꝛiginē ipſius antiquioꝛē eſſe docet q̄ȝ vꝛbis rome: ⁊ extare adhuc tēpoꝛe ſuo memoꝛiā ſilices tres etiā tyburto eiꝰ vꝛbis cōditoꝛe vetuſtioꝛes: apud quas inauguratus tradit fuiſſe tyburtus dū vꝛbem eſſet cōditurus. Sextius gręcus hiſtoricus ſic habet. Catillus Amphiarai filius fuit: Hic poſt ꝓdigialē patris apud thebas ante Iliacū bellū interitū iuſſu dei cū omni ſuoꝛum cętu ⁊ ſacris miſſis tris liberos in italia ꝓcreauit tyburtū coꝛacem ⁊ catyllū qui expulſis ex oppido haud longe ab vꝛbe roma poſito veteribus ſicanis a noīe tyburti maximi filij oppidū vocauerūt. Priſcia. tn̄ cū i latino ſcribit.

Tyburs tis generis oīs: vel hic et hęc tyburtis et hoc tyburte: qđ eſt ex tybure. Sue. Inchoauit autē aqueductū regione tyburti. Hoꝛa. Picenis cedunt pomis tyburtia ſucco.

Tiburtinus a um pe. pꝛo. qđ eſt ex tyburto.

Tycha fuit (Heſiodo teſte) nympha filia oceani ⁊ te (thyos.

Tydeus cū accētu in pꝛima fuit filius Oenei regis Calydonie ⁊ eurybeę vir foꝛtiſſimus q̄ thebanos omnes ad quodlibet certaminis genus vicit. Inde fit patronymicū tytides. Nā Diomedes tytides dictus eſt qui fuit filius tydei.

Tymetes fuit regis pꝛiami filius.

Tympanū inſtrumentū ex vna parte planū membꝛana clauſum: intus vacuū: qđ baculo pulſat. Fo. vti ſolebant in ſacrificio matris deū. Eſt ⁊ tympanū vehiculū tectū: vt inquit Ser. ſiue vt aliqui putant teſtudo ſuper radios. Radij dicunt in media parte rotarum Virgi. Hic radios triuere rotis: hinc tympana plauſtris. Item tympanū accipitur pꝛo machina tractoria: que rota vocatur: vt Victr. ait ad hauriēdā aquā celeritate qđ hominibus calcātibus verſatur ad hoꝛtos irrigandos ⁊ ſalinas vtile. Plinius lib. xxxiij. accipit pꝛo vaſe ęſcario.

Tympaniſta: qui tympanū pulſat: tympaniſtria vero mulier tympanū pulſans. Sido. lib. j. epiſtolarū. Tympaniſtria pſaltria canit.

Tympaniſo as: tympana pulſo. Sueto. de Aug. Et aſſenſu maximo cōpꝛobauit verſum in ſcena nunciatū de Gallo matris deū tympaniçāte: Videſne vt cinędus oꝛbem digito temperet.

Tympanites pe. coꝛ. genus hydropiſis eſt.

Tymber nomen viri: ⁊ nomen fluminis.

Tymbꝛa troadis cāpus ꝑ quem fluit tymber fluuius in ſcamandrū. Ibi ⁊ templū tymbꝛei Apollinis eſt. At

thymbra eſt h herba aromatica. Virgiliꝰ li. iiij. geor. Grauiter ſpirantis copia thymbre.

Tyndarus fuit ębalie rex pater caſtoris ⁊ pollucis Clytemneſtre ⁊ helene. Hinc tyndarides ⁊ tyndaris patronymica.

Typhon onis: ⁊ typhos typho et typhoeus ei: dictio triſyllaba: eu. diph. in vltima habens. Inde typhois idis: vnus e gygãtibus terrę ⁊ titani filius: cuiꝰ pͥma corripit. Sen. Non tã ferũ typhone neglecto Ioue irata tellus ędidit quondã parẽs. Luca. Cõditus inarimes ęterna mole typhoeus. Qñ vo deriuatiuum eſt diuiſa diph. ꝓnunciat. Virg. Nate patris ſummi qui tela typhoea temnis. Eſt ⁊ typhon vẽtus turbulẽtus a typhone dictꝰ: ⁊ capit ꝓ fulgure. Typhonas etiã vocãt fumigãtes globos ⁊ figuras quaſdaʒ nubium metuẽdas: ⁊ ibi prima ꝓducit.

Typus latine dici poteſt forma: figura: adũbratio: exẽplar. Hinc protypa dicta ſunt opera que ante typos facta ſunt. Ectypa: que ex ipſis ſunt formata. Archetypus prima ⁊ pͥncipalis forma. Pliniꝰ. Dibutades primꝰ ꝑſonas tegularũ extremis imbricibꝰ ipoſuit: q̃ inter initia ꝓtypa vocauit poſtea idẽ ectypa fecit.

Tyrãnus ꝑ duplex nn apud veteres in bonã partẽ dicebat dñs q̇ plenã habebat in ſubditos poteſtatẽ. Vñ Trogo teſte. Queq; ciuitas ⁊ gẽs rerũpu. iperiũ ab initio penes ſe reges habebat quos ad hmõi faſtigiũ maieſtatis nõ ambitio popularis: ſed ſpectata inter bonos moderatio ꝓuehebat qui ⁊ tyranni ob fortitudinẽ vocabant. Vñ Virg. Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. Sed creſcente malitia cuʒ ſupbe reges regnare cępiſſent tyrãni nomen ad illos ſolũ reſtrictũ eſt q̇ ꝑ inſolentiã imperij viribus abutebantur. Quidam etiã tyrannos dici putant a tyrrhenie gentis ꝑcipua crudelitate.

Tyrãnis idis ſeuũ ac violentũ imperiuʒ. Iuue. Quid nero tam ſeua crudaq; tyrãnide fecit.

Tyrãnicus a um: qđ eſt tyrãni. tyrãnice crudelit violẽt

Tyrãnoctonus latine dicit tyranicida: qui tyrannũ occidit a tyrãno et κτειρω interficio: quẽ an liceat interfici legat. Cice. lib. iij. officiorũ: nã nomen ipm declarat q̇d mereat cũ a tyrijs ſupbiſſime ⁊ iniquiſſime dominãtibus ſit deductuʒ: vel a verbo per metatheſin litterarum: quod ſignificat lacero: tero: interimo. De bonis nõ loquimur ſi reperiantur.

Tyros quondaʒ vrbs phenicie que eſt in ſyria Iulius pollux libro. j. Τυριοι λεγουσιν ωσ ηρακλησ ηρασθην νυμφησ επιτωριου Τυροσ Δεεν τηνυμφη τουνομα ειπετο δε αρατω ηρακλει κάι κυων κάτα δη τον πάλαιον νομον. Ideo tyrus dicta eſt. Quo etiã nomine dicta eſt inſula Alexandri magni operibus continẽti annexa clara vrbibus Leptiutica. Gadibus et Carthagine: nunc omis eius nobilitas conchylio ⁊ purpura ꝯſtat olim ſarra nuncupata: vt ait Gel. Unde ſarranum oſtrum dicitur: ⁊ oſtrum tyrium: ⁊ purpuram tyriam dicimꝰ Phenices acole fuerũt marꝫ rubri dicti a palma: cuiꝰ regio plena erat. Palma eñ phenix dicit. Hinc terremotu pulſi in maritimam ſyrie ſe contulere condita vrbe: Sidonem a piſce appellarunt Eam ſyrij vocabãt ſarram lingua ſyra piſcis ſear dicitur. Poſtea condidere tyrum in ipſo mari propter merces. Tyros etiã gręce latine caſeus.

Tyrius a um: qđ eſt a tyro inſula. Et ponitur ꝓ purpureo. Tibul. Quid tyrio recubare toro

Tyrianthina veſtis violacea purpurea: ab Ianthino: id eſt violaceo colore ⁊ tyrio: hoc eſt purpureo.

Tyrrus nomen propriuʒ paſtoris: cui vt ait Virg. Regia parent armẽta ⁊ late cuſtodia credita campi.

Tyro nouus miles ⁊ fortis ad militiã exercendã. Cuiꝰ diminutiuũ eſt tyrunculus. Refertur quoq; ad oẽm artem. Unde ⁊ pro gladiatore rudi adhuc in diſciplina gladiatoria accipitur. Sueto. de Cęſa. Tyrones neq; in ludo neq; per laniſtas. Sic adoleſcentes qñ togã ſumebãt ⁊ barbã ponebãt eloquẽtiamq; in foro auſpicabant/ tyrones dicebant. Et illa prima actio tyrocinium Sene. lib. iij. decla. Ille in foro primũ dicturus: tyro dictus eſt a Hierony. tyrociniũ rudimẽtum: ⁊ tyrocinatio qui recẽtes diſciplinas tyrũculas appellat. Ab eadẽ ſiſitudine canis adoleſcẽtior tyrũcula dicitur. Col. lib. viij. Quoniã tyrũcula nec recte nutrit ⁊ educatio totius habitus aufert incrementuʒ Plinius in epiſtolis ſe tyrunculũ dicit quaſi rudeʒ in cognitione ſignorum. Tyrocinij die induebantur toga: q̃ pura eſt cognomiata. Fuit etiã tyro vt inquit Iuſti. lib. xviij. nomen propriuʒ patris Didonis: qui ab alijs Belus vocatus eſt.

Tyrrhenos ro. etruſcos appellant atq; thuſcos. Gręci vero hoc eos noie nominarũt: a tyrrheno Atis filio: qui ex lydia colonos hac in regione dimiſit. Atys eñ ex prognatis herculis ⁊ omphales vnus cũ ſterilitate ac fame populum emittere cogeretur: e duobus filijs ſorte iacta: lydum quidem regni ſucceſſorem tenuit: tyrrheno autẽ maiorem applicans populum foras abire iuſſit: hanc ille ingreſſus orã de ſuo nomine vocauit tyrrheniam. A cuius gentis pręcipua crudelitate tyranni ſunt dicti.

Tyreſias eſt quorundã latinorũ hominũ cacographia id eſt mala ratio ſcribendi: quin per ει ſcribit in principio. Τειρεσιασ Τειρεσιου μαντισ εστωσ εφη σουδασ. Hic igitur rex thebanus ⁊ augur: de quo Cice. lib. v. Tuſ. meminit cecatus fuit ira Iunonis. cui Iuppiter ſcire futura dedit: crimẽq; leuauit honore. Scribit Stra. tyreſie monumẽtũ fuiſſe in tylphoſio monte boetie iuxta fontem tylphoſam vbi prolugus diẽ ſuũ obijt. Ibi thebani ciues ſepulto diuinos ei honores tribuere. Iuuena. Cũ cecuʒ dicere vellet dixit tyreſiam illo verſu. Nec ſurdum nec tyreſiam quẽq; eſſe deorũ. Hic habuit filiam noie manto: que oppidum in Italia cõdidit: quod poſtea ab ocno eiꝰ ex tyberino thuſcoꝝ rege filio mantua a matris noie nuncupatũ eſt: id tamẽ gręci negant.

Tyrſis ambitus murorum et viarum: per quem curri poteſt: ſic dictus quia tyrrheni primi inuenerũt.

V Littera vocalis ẽ que ſępe in conſonantẽ trãſit: ⁊ mõ vim ſimplicꝫ hʒ: vt Virg. At venꝰ haud aio nequicq; exterrita mater. Mõ ꝓ duplici ꝯſonante ponit: vt cupiui: cupiuerã: in q̇bꝰ i ante u ꝯſonãtẽ poſita ꝓducit: ⁊ eadẽ ſubtracta corripit. Aliqñ u ꝯſonãs ꝓ vocali correpta ponit. Hora. in epodo. Niueſq; deducunt Nunc mare nunc ſylue. Interdũ a vocali trãſit in cõſonantẽ: vt nauta nauita: gaudeo gauiſus. Quãdoq; amittit vim lr̃e: cum poſt q ipm u ponit. Nam nõ cõſonans eſt vt aliqs: hoc idem patit: inter g. ⁊ aliquaʒ vocalẽ: vt ſanguis lingua. Idem fit antecedente. ſ. vt ſuauis ſuetus. Tranſit quãdoq; per deriuationes in a. vt veredus veredarius. In e. vt pondus ponderis deierat ꝓ deiurat. Antiqui etiam auger ꝓ augur dicebãt. Similiter in his que a tertia cõiugatiõe naſcũtur. Quotienſcũq; eñ ⁊ o ipm e. ſequebat loco e. u. ſcriptitarũt: vt faciundũ ꝓ faciendũ. In i correptam nominũ habentiũ vltimã ſyllabã deſinentẽ in u. cum verbis ſiue participijs. vt cornu corniger ⁊ cornicen. Arcus arcitenẽs: fatũ: fatidicus: aurũ aurifex. Luctꝰ luctificus fluctus fluctiuagus: magnus magnificus: opus opifex. Scribebãt etiam antiqui carnufex pro

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN